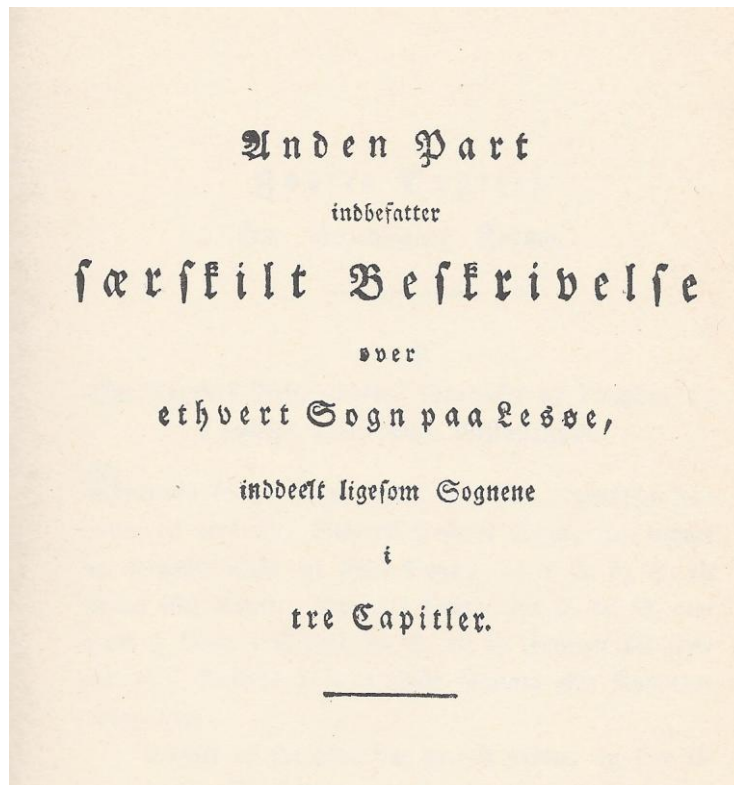

Beskrivelse over Den Læsø 1802 Del 3.

Første Capitel

Om Hovedsognet Byrum

1. §.

Om Sognets Beliggenhed, Grændser og Længde, og

i Øvrigt almindelige Beskaffenhed.

Byrums Sogn ligger midt paa Øen, grændser paa vestre og nordvestre Side til Vesterøe Sogn, paa nordre og nordøstre Side til Hals Sogn, og i O. og S. til Søen eller Havet.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Det er i Længde fra O. til V. omtrent 3/4 Miil, i Bredde fra S. til N. omtrent det samme i Omkreds circa 3 Mile, Udøerne eller Rønnerne uberegnede.

Sognet er saa godt som overalt beboet, og sees ikkun enkelte Strækninger udyrket Jord, som for Største Deel er nødvendig til Græsning for Creaturene og Tørv - Gravning, i det mindste ansee Beboerne det saaledes.

Jorden er i Almindelighed mere frugtbringende end i de andre Sogne, fornemmelig i de Strækninger, som ligge paa søndre, S. O. og S. V. Side, hvilket vel tildeels kommer af Jordarten i sig selv, men fornemmelig af Dyrkningsmaaden: hvoraf følger, at de faste Eiendomme i dette Sogn, eller i ommeldte Strækning, ere altid i større Priis end i de andre Sogne; allerhelst betales de Eiendomme godt, som ligge paa den saakaldte Bakke, (hvorom er meldt i 1 ste Capitel 1ste §.) ved eller i Nærheden af Byrum Kirke.

Hele Sognet er inddeelt i 4 Lægder, som tilhobe indeholde 109 Nummere, slaaende i Hartkorn omtrent for 73 Tdr. 1 Skpe. 1 Fierd., af hvilke 55 ere eenlige Steder, og 6 Nummere ligge øde, altsaa 103 Nummere, som ere beboede af 114 Familier. Af førmeldte beboede Nummere vil jeg anføre de private Stæder, som ere assurede i Brandkassen, og nogle andre af de betydeligste, i Henseende til Jord og Bygninger, saasom:

No	Hartkorn				
	Td.	Sk.	Fdk.	Alb.	
					Første Lægt
1	1	4			Er en god Gaard, vel dyrket og smukt bebygget, men en liden smuk Have udenfor Vinduerne paa søndre Side, forsynet med Indhegning af malet Stakitværk. Er ei assureret. Eier Skipper Poul Bach ernærer sig af benævnte hans Gaard og ved Handel
2	1	2		1	Er ligeledes en god, vel dyrket og vel bebygget Gard. Er ei assureret. Her er en liden, en god Urtehave.
5		6	3	2	Her forhen været beboet af to Familier. Er iligemaade en god Gaard og smukt bebygget, med smukt Stakitværk udenfor Vinduerne, Ei assureret.
19		3	3	1	Husene paa dette Sted ere, ved Assurance - Forretning den 17de Julii 1799, taxeret for 540 Rdlr.
20		6	1	1	Er en vel dyrket Gaard. Her er en god Kiøkkenhave, som indbringer Eierne, fornemmelig ved Afhandling af Kaal og Rødder, noget aarlig. Er ei assureret.
					Andet Lægt
23		5	3	2½	Er ligeledes en god og vel dyrket Gaard. De fleeste Huse ere og blive i denne Tid af nye opbygte af nærværende Eier, Skipper Jørgen Dam: Indhuset til meget rummelige og smukke Værelser. Er ei assureret. Her er en liden god Urtehave, og deri endeel Frugttræer.
24	1		2	1 3/4	Er en god vel dyrket og smukt bebygget Gaard. Har været beboet af to Familier. Er ei assureret.
37	1			2	Er en meget god og vel bebygget Gaard. Ei assureret.
38		6		1 1/4	Ligeledes. Ei assureret
46	1	1	2	7/8	Er en meget god og vel bebygget Gaard. Er ei assureret. Her er en Urtehave med nogle Frugttræer.
51 og 52	1	2	1	1	Er en god og meget smukt bebygget Gaard, som forhen har været beboet af to Familier. Ei assureret. Her er Urtehave og nogle Frugttræer.
					Tredie Lægd.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

58		4		1 1/4	Er en temmelig god og velbygget Gaard. Ei assureret.
Litr. A. 58	1			1½	Er en god Gaard i Henseende til Ager og Eng, men Husene gamle. (Aar 1801 bleve Vaaningshusene paa denne Gaard, som nu kaldes Nyegaard, af nye opbyggede, meget smukt og bekvemt indrettede. Beboes af Chirurgus Raupach, men tilhører Niels Andersen, som tillige eier No. 61. Gaardens Huse ere assureret den 17de Nov. 1801 for 1380 Rdlr. Her er anlagt en temmelig stor Have til Urter, indhegnet med Jorddiger.)
61	1	5	2		Meget god Gaard og vel bebygget. Har nu i nogle Aar været beboet af to Familier. Er ei assureret (I Aaret 1801 købte Niels Andersen denne Gaard, og gjorde strax stor Forandring og Indretning, saavel i Henseende til Ind- som Udhusene; han har ladet hele Indmarken indhegne med suffisante Jorddige og lod den 27 Nov. 1801 Husene taxere til Assurance for 1290. Han har tillige anlagt en stor Urtehave, som skal indhegnes med Jorddige. Gaarden kaldes nu Østergaard.)
64		4	2		En vel dyrket og smukt bebygget Gaard. Ei assureret
73		4	2	2½	God ejendom, forsynet med gode Huse. Eieren Skipper Smidt har anlagt og med Jorddiger indhegnet en temmelig stor Urtehave. Den 30te Jan. 1795 bleve Gaardens Huse assureret for 580 Rdlr. Siden nemlig den 27de Sept. 1796 afbrændte Kornladen, samt Heste - og Koestald, som siden af nye blev opbygget, og den 30te Julii 1797 taxeret for 42 Rdlr. mere end de gamle Huse, altsaa er Brandforsikringssummen i alt 620 Rdlr.
84 og 85		4	2	2	Jord og Huse ere af det almindelige Slags, men fortiene Anmærkning, formedelst nærværende Eier Mads Tvetens Indsigt i Gartner - Konsten. Han har 2 smaae Haver udenfor Gaardens Huse, hvori han har opelsket en stor Deel Frugttræer, store og smaae af adskillige Sorter, af hvilke han selv har inoculeret og podet mange. Han har tillige opelsket endeel Humle, samt plantet adskillige medicinske Urter og ualmindelige Blomster.
					Fierde Lægd.
92	1		1	2	Er meget god Gaard, ligger strax østen for Byrums Kirke og beboes af Strandings - Commisionair Niels Lindgaard, som tillige ernærer sig ved Handel. Han har ladet den østre Side af Indmarken indhegne med Jorddiger: nordre og vestre Sider tilstøder Klitgaards Indhegning, og paa søndre Side hegne for det meeste Husebygningerne, som alle ere i god Stand: Indhusene ere af ham meget forbedret. En temmelig stor Kjøkken - og Frugthave har han ladet anlægge og med Jorddige indhegne østen for Husene. Under 5te Julii 1795 er Gaardens Huse taxeret til Forsikkring i Brandkassen for 750 Rdlr.. Siden har han ladet opbygge et Pakhuus og Vogn - Remisse, som er tækket med røde Tagstene: ligeledes anlagt en Have paa søndre og vestre Side af Indhuset, indhegnet med højt Stakitværk, og forsynet med to Porte.
93		7	3		En god og vel dyrket Gaard, men ligger i Fællesskab med Litr B. af Hartkorn 2 Skpr. 2 Fdkr. ½ Alb. som er til stor Fortræd. Husene paa Litr. A ere gode og vel indrettede, taxerede den 17de Sept. 1793 til Assurance i Brandkassen for 1130 Rd. Østen for Gaardens huse er en liden Urtehave. I Aaret 1800 begyndte Eieren Skipper Otte Jacobsen, en aldrende og meget fornuftig Mand i Henseende til Jorddyrkningen, at indhegne sine Jord med Grøvter og Dige, hvori hans Medinteressent maa tag Deel. Jeg er vis paa, at det inden kort Tid kiendelig vil forbedre Jorden,

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

					fornemmelig ved Hegn og Vandets Afledning.
94	1		3	2	En god og vel dyrket Gaard, forsynet med gode Huusbygninger, som ei er assureret. Gaarden har forhen været beboet af to Familier. Her er en liden, men god Urtehave, forsynet med nogle Frugttræer. Viindruer voxer her, men Frugten bliver ei fuldkommen moden. (Eierne, Styrmand Thaarup, har nu begyndt at indhegne Gaardens Indmarker med Grøvter og Dige, hvorved han, som hans Naboe, Skipper Otto Jacobsen, vil vinde betydelig)
95		3	1	2½	Er en god Gaard, efter dens Størrelse, men har Jorden for største Deel sammenblandet med andre. Husene ere gode og smukt indrettede. Ei assureret. Tilhører Skipper Peder Gød.
96		7		1/8	Har hidtil været en maadelig Gaard i Henseende til Avling, men Eierne, Skipper Peder Holm, har ladet Jorden indhegne med Grøvter og Dige, som vist vil hielpe. Husene ere gode og under 11te Maii 1799 taxerede til Brandforsikring for 700 Rdlr. Vesten for Gaardens Huse har Eierne anlagt en temmelig stor Urtehave. Foruden Gaarden ernærer denne Mand sig tillige af Handel.
97	1	1	2		Veigaard kaldet, tilhører Forfatteren. Ved min Tiltrædelse i Aaret 1796 var ei allene Jorden, men ogsaa Husene overmaade ringe af Værd. Husene maatte jeg først forbedre, og blev det hele Indhuus, paa 3 Fag nær, aldeles af nye opbygget, hvorved jeg samme Aar fik indrettet Forstue, Giestekammer, Contoir, Dagligstue, Sengekammer, Ammestue, Spisekammer, Fadbod, Saltkilder, Kjøkken og Bryghuus, alt Bindingsværk, forsynet med nye Skorstene, samt nye Vinduer, Loft, Gulve og Dørre i Indværelserne. Dette Indhuus vender ud mod Vesten og støder mod Enderne i S. og N., undtagen Bryghuset, som staaer paa nordre Side, og er tilbygget Forhusets nordre Ende. I Aaret 1798 log jeg ligeledes af nye opføre 18 Fag Huus, deraf 10 Fag tilbygget Bryghuset og indrettet til Skrivestue, Karlekammer, Port, Pakhuus, Tørve - og Hønsehuus. De øvrige 8 Fag staae paa østre Side lige mod Indhuset, og ere indrettede til Kornlade. Syv Fag staaende paa søndre Side har jeg ladet reparere og indrette til Heste - og Koestald. (I Aaret 1801 log jeg bygge Storstue af 3 store Fag, tilstødende søndre Ende af førmeldte Indhuus, og under denne Stue har jeg med megen stor Bekostning ladet indrette og af Kampesteen opmure en Jordkilder, som er 7 Alen Lang, 4 3/4 Alen bred og 2 3/4 Alen høi, forsynet med Indgang fra Haven, hvilken Kilder er den eneste her paa Øen, naar undtages Arrestkielderen, og en liden Kilder under Lysthuset i Klitgaards Have.) Da Tomten var ujevn, thi Gaarden ligger paa den søndre Side af den saakaldte Bakke, næst ved Kirken. blev det stor Bekostning at faae den jevnet, dels ved at bortføre Sand og Gruus, og dels ved igien paa sine Stæder at opfylde. Gaardspladsen er nu 3 Gange saa stor som den før var. Pompe har jeg ladet indrette i Gaarden, istæden for Brøndkar, som der forhen var. Disse Huusbygninger ere ved Forretning den 20 de Nov. 1798 taxerede til Forsikring for 940 Rdlr. En Have paa vestre og søndre Side har jeg anlagt, som bestaaer af 3 Afdelinger, nedenfor hinanden. Den øverste er 37½ Alen bred og 30 1/4 Alen lang, indhegnet 65 Alen Plankeværk, for største Deel af Eeg, 2½ Alen høit, med to dobbelte Porte, den ene paa V. og den anden paa N. Side. Denne øverste Have

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

				bestod ved Anlægget ikkun af smaae Steen, Sand og Gruus, som jeg log opgrave og udføre i mange hundrede Læs; derimod log jeg indbringe god Jord, saa at den nu bruges baade til Blomster og Kiøkken - Urter. Jeg har tillige her plantet 7 Blommetræer og 9 Kirsebærtræer, foruden endeel Ribs of Stikkelsbær - Riis. Den mellemste Have ligger omtrent 1 1/4 Alen lavere end den øverste, hvilket for en stor Deel er skedt ved Arbeide: den er 55½ Alen bred og 35 1/4 Alen lang. Denne Afdeling, hvori er meget god Jord, bruges til Kiøkken - Urter; tillige har jeg ladet plante deri 7 store Æbletræer, 10 Pæretræer, 3 Blomme - et Bergamot - og 5 Kirsebær - træer; desuden Piile ved Gangene. Indhegningen om denne Deel er Steenmuur, forhøiet med Tørv. Paa østre Side er Udgang til Marken. Den nederste Afdeling, som endnu ligger 3/4 Alen lavere, er 50½ Al. lang og 61 Alen bred, indhegnet med Steenmuur og tørv. Dette var et Stykke aldeles sumpig og udelig Jord, som jeg har ladet udtørre, dels ved at indrette i Midten en Park 17 3/4 Alen lang, 9½ Alen bred og 2½ Alen dyb, hvori er sat Karusser, og dels ved Grave rundt om, ialt 230 Alen. Om Parken, og ellers ved Gravene og Gangene i denne Afdeling, som bestaaer af fire Qvarterer, har jeg ladet plante af vildtvoxende Træer, saasom Eeg, Bøg, æsk, Røn, Birk, Elle og Piil, ialt 146 Stykker: og uden om den hele have, som sammenlagt i Længde, udgiør 116 Alen, og den største Brede 50½ Alen, er sat 96 Pile, hvormed endnu videre skal continueres. I tre Aar, efterat jeg kom til Gaarden, havde jeg en Naboe, som eiede en Part Jord med mig; jeg kunde altsaa ikke fuldføre min Attraae, at faae Jorden forbedret, men efter hans Død købte jeg hans Sted og Jord. Jeg lod da denne samlede Jord Aaret efter indhegne med Grøvter og Dige paa vestre, søndre og østre Side, ialt 1449 Alen; desuden har jeg ladet kaste adskillige Grave i alt 1095 Alen, paa tvers og langs igiennem Marken, som ligger i en Strækning lige mod S. fra Husene og Haven; derved er Vandet, som forhen fyrede Jorden og qvælede Sædens Fremkomst, udtappet, og Jorden bragt til betydeligere Frugtbarhed end forhen; thi i de første fire Aar avlede jeg ikkun 8 a 9 Tønder Byg, 10 a 11 Tønder Rug, nu haabes aarlig Bedring. (Aar 1801 avlede jeg 25 Tønder Rug, 17 til 18 Tdr. Byg og endeel Havre, hvoraf den største Deel bruges utærsket til Hestene, ja meget Rug og Byg utærsket gaaer samme Vei. Samme Aar lod jeg opbrække nye Jord til noget over 3 Tønders Udsæd, hvorved den hele Eiendom er ægret.)	
102		1		2 1/4	Dette lille Sted ligger meget smukt, paa vestre Side af Kirken, er godt og beqvemt bebygget. Sønden for Indhuset ligger en smuk Have, indhegnet med Jorddige og Piiletræer. Bygningerne ere ved Forretning den 28de Nov. 1794 taxeret til Assurance i Brandkassen for 490 Rdrl. Dette Sted er Kapellan - Boelig, hvilket er oplyst under 1ste Parts 1 ste Cap. 2den §.
103		6			En vel dyrket og god Gaard. Afg. Skipper Joen Bak Enke, som Eier, har ladet Indmarken indhegne med brede Grave. Husene ere smukt indrettede. Sønden for Indhuset ligger en liden smuk Kiøkkenhave med nogle Frugttræer.
104		7	3	1	En temmelig god, veldyrket Gaard, og tillige ved bebygget, men ei

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

					assureret. Denne Gaard ligger i Skiellet mellem Byrums og Vesterøe Sogne.
--	--	--	--	--	---

I dette Sogn boe de fleste Familier af Øens Indbyggere, som ansees noget fornemmere end andre i Almindelighed, saasom Skippere, Styrmand, m. fl.; her boe tillige de fleste Embedsmænd og de fleste Formuende eller saakaldte Capitalister.

Besøger man en eller anden Familie i Byrums Sogn, tracteres med Kaffe, fransk Brændeviin, Viin eller Punsch, men sielden med Spiise, som bestaaer i skaaren Smørrebrød, og aldrig varm Mad, uden ved en eller anden Høitidelighed; dog det ikkun hos enkelte Familier, man bliver saaledes beværtet: hos andre, endog tildeels mere Formuende, er en Dram Kornbrændeviin og et Krus Øl den hele Beværtning, hvilket for det meste skeer overalt i de andre Sogne.

Byrums Beboere have ogsaa almindelig smukt indrettet deres Indhuse, og eie for største Deelen smukkere Meubler, end man finder i de andre Sogne.

Fiskeriet er ubetydelig, naar Hornfiskeriet undtages, som falder uden for dette Sogns Grændser. Alsdylbet er den eneste Sommerhavn for Baade, hvorfra tildeels fares ud efter smaae Fisk, ligesom efter Sælhunde.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

I Byrums Sogn ere 36 Vindmøller, deriblandt er Klitgaards Mølle den største, men ingen større end med et Par Steene. Aar 1801 var Folke - Antallet af unge og gamle 637 Siæle, dog ere mange Mandfolk fraværende til Søes.

2. §.

Om de offentlige Bygninger.

De offentlige Bygninger i Byrums Sogn, er Kirken, Ting og Arrest - Huset og Skolehuset, hvortil kommer Præstegaarden og Klitgaard, som Kongens Eiendomme.

Bemeldte Kirke, som er tækket med røde Tagsteen, er staaende i Øster og Vester paa den saakladede Bakke, det behageligste Sted paa hele Øen; søndre og nordre Sider viser 1ste Tabel No. 1 og 2. Den er opført af Grundmuur, 2½ Alen tyk og overalt hvelvet. Der er udvendig 56 1/4 Alen lang og 16 Alen høi, samt Taarnet fra Grunden af 33 1/4 Alen. Indgangen er paa nordre Side, hvor en Udbygning er opført til Vaabenhuus. Ligefer denne Indgang har forhen paa søndre Side været Dør, som er tilmuret og deri indrettet et lidet Vindue. Paa nordre Side er intet Vindue, men 6 store i lige Linie paa søndre Side i den egentlige Kirkebygning, og 2 smaa nedunder, samt et paa søndre Side i Taarnfoden, og et større Dito paa vestre Skibe. Sacristiet er ligeledes en Tilbygning paa østre Ende af nordre Side, og dertil Indgang fra Choret, dannet ligesom Vaabenhuset, (hvilket 2 Tab. No. 2 viser), forsynet med et lider Vindue paa østre og et paa vestre Side. Taarnet er firkantet. - Indvendig er Kirken 51 1/4 Alen lang og 9 7/8 Alen bred, forsynet med 35 Fruentimmerstole paa nordre og 32 Mandfolkestole paa søndre Side, alle tillukte med en Dør og malede lyseblaae. Altertavlen er gammel, af Dannelse som et Skab med to Dørre, hvilke staae aabne; den forestiller 24 gamle Helgen - Billeder, malede og forgyldte. Nedenunder staaer med forgyldte Bogstaver: "Da denne Tavle gammel var Og meget slet Pareret, Sær gode Mænd tilskudet har, Saa den blev vel staferet. Dem lønne Gud i Ævighed, Samt Vergen, Værket drev; Og prises bør vor Menighed, For Resten tillagt blev Anno 1735." Alterklædet er af rødt Plyds, hvorpaa med Guldtreffer er syet Bogstaverne A. H. D. K. L. D. 1782.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Messehagelen er af rødt Fløiel, med et Kors bag paa af ægte Sølvsnorer, og Bogstaverne M. L. D. B. 1784. Ved Communion bruges en Kalk af Sølv, hvorpaa staaer: Anno 1683 den 12te Junii haver Niels Hansen ladet denne Kalk gjøre udi Aalborg. Saa og et Oblat - Fad af Sølv forgyldt, uden Bogstaver. Daaben er af Beegsteen indhullet, hvorpaa ligger et udpuklet Mesing - Fad, som viser, at det er foræret af Tolder og Landfoged Niels Henrichsen og Kone Maren Sørensen Datter, Aar 1684. Paa Alteret staaer et Par gamle Lysestager af Messing. Choret i sig selv er noget ophøiet og adskilt fra Kirken, ved et lavt Tralværk. I Sacristiet ere to Begravelser, tillukket med to store Lemmer. Henimod Alteret ere 2 lukte Stole, den ene paa nordre Side til Birkedommeren, og den anden paa søndre Side til Landfogden, hvorunder ligeledes have været aabne Begravelser. Iblandt dem, der ere hensatte i disse Begravelser, er Sognepræsten Johannes Palludan og Landfoged Bernt Fallenkamp. Prædikestolen er for nogle Aar siden henflyttet midt i Kirken, paa søndre Side; den stod forhen længere op paa samme side; den er smukt malet og stafferet. Ved Indgangen i Kirken er en lukt Stoel paa nordre Side til Sognepræstens Familie. Pulpituret er malet og udstaferet med de gamle Apostler, hvis Navne staae med smaae Bogstaver ovenover, og nedenunder enhver Apostel staae de Mænds Navne som have bekostet Udstaferingen, hvilket, især for Fremmede, falder besynderligt i Øinene. Dette Pulpitur er afdeelt til 8 Fruentimmer og 7 Mandfolk - Bænke. Øverst i Kirken paa Nordre Side, næst ved Choret, hænger en Tavle med Glas over og forgyldt Ramme, som viser Aftegnning af et svensk Coffardie - Fregatskib, bygt i Nordkiøping i Sverrig til Orlogsskib Aar 1769, kaldet Dronningen af Sverrig Lovise Ulrika, ført af Capit. Arf. Adam Dederling, hvilket Skib, som var 141 1/4 Fod langt i Overdækket og 38 Fod bred, samt dybt i Rummet 18 Fod, Capitainen forliste paa Revlen af Kobbergrunden, Natten imellem den 26de og 27de. Nov. 1772.

Fregatten Dronningen af Sverige Lovise Ulrika,.

Tegningen har Capitainen foræret Kirken. Dette betydelige Skib, hvormed farede, foruden Capitainen, 3 Styrmand og over 20 Matroser, kom fra Stokholm, bestemt til Lissabon med Fyrrebræder og endeel Jern. En stor Deel af Ladningen blev bierget og her solgt, tilligemed Skibets Takellage og Skibsvraget, som gik i stykker.

Strax nedenfor denne Tavle hænger Mariæ Billede i Futteral, og derhos Christus paa Korset. Paa samme Side midt imod Prædikestolen, er opsat en meget smuk Tavle, udsiret med adskillige Billeder og Engle, malede og forgyldte, foræret af Skipper Christen Melchorsen og hans Hustruer Margarethe Mortens Datter Brem og Anne Sørensen Datter Kierk, forfærdiget af Lars Biørnsen Aar 1758. Tæt derved hænger nok en sort malet Tavle med forgyldte Bogstaver, givet af Christen Lave og Dorthe Sørensen Datter Cortsen, til Ære efter

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

deres Forældre, Søren Jensen Cortsen død Aar 1708, og Hustrue Anne Erichs Datter død Aar 1697. Denne Tavle er forfærdiget Aar 1724. Neden for Prædikestolen paa søndre Side sees St. Laurentii Billede med Risten. Under Hvelvingen i Kirken hænger tre Lysekroner af Messing og et Orlogsskib i Miniatur med Aarstal 1724. Den øverste Lysekron, eller den som hænger øverst mod Choret, bestaar af 2 Rader Lysearme, 8 i hver Rad, foræret 1783 af Claus Olsen Gaj og Maren Lars Datter. Den Mellemste indbefatter ikkun 8 Arme i en Rad med en smuk Sirat over hver Arm, foræret af Skipper Peder Andersen og Kone Karen Peders Datter Brarum, Lyder Nielsen og Kone Else Pouls Datter lund, Skipper Søren Christen Cortsen og Kone Mette Margrethe Niels Datter Kierkemoe, samt Melchor Christophersen og Kone Anne Peders Datter Stoklund, den 24 Januarii 1748. Den nederste Krone har 2 Rader Arme, 8 i hver Rad, foræret af Havtorn Larsen og Kone Maren Mortens Datter, samt Kiersten Peders Datter Deyen, den 16de Julii 1767. Taarnet bestaar af 26 Trappetrin i Slangeform, hver 1/4 Alen høj; øverst op ved Klokkerne er Taarnet indvendig 15 Fod tvers over fra O. til V. og 18½ Fod fra S. til N. Der hænger 2 Klokker. paa den første staaer: 1688 den 25de April er denne Klokke for Menigheden i Byrums Sogn bekostet. Paa den mindre staaer: Anno 1766 blev jeg omstøbt i Viborg af Kasper Kønig. Den gamle Klokke, hvoraf denne blev omstøbt, har forhen tilhørt den ved Sandflugt ødelagte Hals Kirke. Kirkegaarden er indhegnet med Steendige, og forsynet med en Port og Laage paa østre Side, men paa vestre Side ikkun en liden Indgangs - Port. Paa Gravene sees mange udskaarne aflange Gravtræer og 27 store Steene, meget smukt udhugne af Øens egne Beboere, item 3 Dito over Børn. Iblandt de store ligger en paa vestre Side af Kirken med følgende Inskription:

"Herunder hviler i Herren, ærlige og vel forstandige Mand sal. Laurs Christensen, fordum Degn i Hals Sogn og Skriver til Lesøe Birketing, og siden Degn til Byrum og Vesterøe Sogne, paa førnævnte Lesøe, barnefødt i Sæby og døde paa Lesøe Anno 1694 den 23de April, udi hans Alders 68 Aar, med sin kiere Hustrue, ærlige, dyderige og gudfrygtige Qvinde Maren Niels Datter, barnefødt i førnævnte Sæbye, og døde paa Lesøe Anno 1693 den 8de Sept. udi hendes Alders 70 Aar. Deres Siæle Gud giøre ærefulde paa den yderste Dommedag."

Præstegaarden, som kaldes Byrum, ligger et Bøsseskud lige Nord for Kirken, staar i Hartkorn for 2 Skpr. 1 Alb., hvoraf den meste Jord ligger S. V. neden for Kirken. Avlingen kan svare til Hartkornet her paa Øen i Almindelighed, og ikke videre: altsaa kan deraf blot fødes 2 Heste, 4 Køer og nogle Faar, men naar Tiende hiemtages in Natura, forstaaer sig selv, at flere Heste og Creature kan holdes. I min Tid har jevnlig været foret i Præstegaarden 4 Heste, 12 'a 13 Køer og 20 Faar, Bygningerne paa Præstegaarden ere gode og saa mange som behøves, nemlig 24 Fag Stuehuus staaende paa øster Side med Enderne i S. og N., indrettet til to Giestekammere, et Sengekammer, en Forstue med Gang til Haven, Dagligstue, Ammestue, Kjøkken, Spisekammer, Gang til Gaarden, Folkestue, Bryghuus, Saltkielder og Tørvhuus. Dernæst 17 Fag paa søndre Side, deraf 4 til Storstue, som ei endnu er indrettet. Det øvrige er til Port, Tørvehuus, Fæehuus og Faarestie. 16 Fag staaende paa vestre Side indrettet til Lade, og 14 Fag paa nordre Side indrettet til Hestestald, Material - og Vognhuuse. Disse Huusbygninger ere taxerede til Assurance ved Forretning den 12te Augusti 1793 for 940 Rdldr, hvori de 3 Kakkelovne og 3 indmurede Kobberkielder, tilsammen taxeret for 69 Rdldr; altsaa for Bygningerne ene 871 Rdldr. Østen for Indhuset er anlagt en meget stor Urtehave, som formedelst den tørre Sandgrund ei er synderlig frugtbringende; nu er tillige plantet nogle Frugttræer og endeel andre vilde, saasom Røn, Birk, Piil.

Klitgaard, liggende et Bøsseskud O. N. O. fra Præstegaarden paa den saakaldte Bakke, af Hartkorn 3 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdkr., tilhører Hans Majestæt, men er og har været, saaledes som før meldt, fra ældgamle Tider

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

allernaadigst tilstaaet Landfogden til Brug og Beboelse, imod at betale de Kongelige Skatter, derimod befriet for Tiende.

Jorden er indhegnet med Tørvdige, betydelig forbedret og udvidet af nærværende Landfoged Jens Hesselholt; han har tillige meget forandret og forbedret Gaardens Huusbygninger, som bestaar af følgende Længde, nemlig: 1) Stuehuset af 44½ Fag, deraf 21½ Fag norden i Gaarden, indrettet til Sengekammer, Ammestue, Kjøkken, Melkestue, Vaske og Bryghuus, Bagestue, 2 Kieldere, Skriver og Folkestue og en Kalkestue; de øvrige 23 Fag staaer paa østre Side og er tilbygget østre Ende af nordre Huus. Disse 23 Fag ere indrettede til to Giestekammere, Storstue, Skriver - Contoir, Forstue med Gang til Haven, Dagligstue, et lidet Kammer, en Fadbod, Spisekammer, Pigekammer og Rullestue, alt af Bindingsværk. 2) Paa vestre Side staaer 46 Fag, som ere indrettede til Material- og Hønsehuus, to Tørvehuse, Port, Vognhuus, Faarestie, Fæehuus, Foderhuus og Lade, ligeledes Bindingsværk og klinede Vægge. 3) Paa søndre Side, 19 Fag indrettede til Lade, og 4) nok paa østre Side tilbygget søndre Ende af Indhuset ere ligeledes 19 Fag hvori er Vognhuus, Svinestie, Lade, Stald og Tømmerhuus. Fra denne Længde ned til søndre Huus er sat et Stængeværk af Eeg og Fyr. Gaardspladsen er saaledes, ved Indhegning af disse Bygninger, meget rummelig og har især en stor Længde fra N. til S. Hen mod søndre Side er gravet en Park til Giødningssted. Midt i Gaarden staar en Fløistang. Fra østre til vestre Huus, langs det nordre, er smukt rødt malet Stakitværk med 3 Porte eller Indgange, nemlig ved vestre Ende til Skriverstuen, i Midten til Bryghuset og øverst mod østre Huus til Forstuen, derudenfor, mellem Indgangen til Bryghuset og op til Forstuen er anlagt en smuk Blomsterhave med endeel smukke Træer af Lind, Røn og Birk. Ommeldte Bygninger med Kakkelovne og indmurede Kiedler ere ved Forretning den 8 de Martii 1793 taxerede til Forsikkring i Brandkassen for 1370 Rdlr, som er en alt for ringe Sum til Erstatning i paakommende Tilfælde. Udenfor Bryghuset og ommeldte Stakitværk er indrettet en Vandpumpe med Rende ind til Bryghuset. Østen for Vaaningshusene har Landfoged Hesselholt anlagt en smuk Kjøkken - og Frugthave, indhegnet for største Deel med Plankeværk, beplantet med Piile. I Midten er Nedgang til en anden Have, Bleghaven kaldet, hvori ere nogle vilde Træer og ved søndre Ende en stor Karusse - Park. Fra denne Have er atter Indgang i lige Linie til den tredie største og bedste Have. Her voxer gode Kjøkken - Urter og Jordfrugter, og er her en stor Deel gode og store Frugttræer af Æbler, Pærer, Blommer og Kirsebær, foruden Ribs- og Stikkelsbær - Hækker, saaledes som i øverste Have, desuden ere anlagte brede Gange med store og tætte Hækker af Elle - og Hasseltræer. I Midten af Havens øverste Ende staaer et smukt Lysthuus med Jordkielder under, og bag dette Huus er Udgang til Marken. Fra Lysthuset falder en smuk Prospect op efter den i lige Linie anbragte Gang fra øverste Have. Disse to Haver ere anlagte af Formanden. Bag det nordre Huus er ligeledes en Have til Kaal, hvortil Indgangen er fra ommeldte øverste Have.. Paa nordvestre Side af Gaarden staaer et Smedehuus, hvori tillige er Indretning til Kølle og Vogn - Remisse; og et kort Stykke S. V. fra Gaarden staaer den største af Landets Veiermøller, dog kun med et Par Møllestene. I fordum Tid har denne Mølle været meget stor og den eneste paa hele Øen, hvor Beboerne vare nødte at male deres Korn, i hvilken Anledning den var lagt i 4 Skpr. 1 Fdkr. Mølleskyld; men som denne svære Mølle Tid efter anden forfaldt og til Slutning aldeles ødelagt, fordi Landboeren selv lagde sig efter Møller, saa bortfaldt ommeldte Mølleskat for Klitgaards Beboer, og repateres derimod paa de mindre Møller.

Ting - og Arrest - Huset ligger imellem Kirken og Præstegaarden, dog noget mere østlig; det forestilles fra søndre Side paa 1 ste Tab. No 7. Det er, efter foregaaende Licitation den 10de Dec. 1772, opbyggt 1773, og kostede 282 Rdlr. 2 Sh., hvilke Penge saaledes kom foran meldt i 1ste Cap. bleve indsamlede fra Aar 1735 ved Overskuddet af Landgilden. Siden er samlet en Capital af 200 Rdlr., hvoraf Birkedommeren

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

modtager Renterne af Landfogden til fornødne Reparationer paa Huset. Capitalen er udsat af De Herrer Residerende i Viborg. Under Tinghuset er gravet en temmelig stor Kielder, som er forsynet med Grundmuur og indrettet til to Værelser for grove Forbrydere, forsynet med to suffisante Dørre. Den øvrige Bygning ovenover bestaaer af 7 Fag Bindingsværk, med Enderne i Øster og Vester. Væggene opmurede med brændte Muursteene, og tækkede med Tang. Stolperne, Dørrene og Løsholtene ere alle af Eeg, hele Bygningen er overalt forsynet med Loft og Gulv. Af denne Bygning ere de 3 vestre Fag indrettede til Tingstue med et Fag Vinduer paa søndre, et dito pa vestre og to dito paa nordre Side. Stuen er afdeelt med et lavt Gitterværk fra O til V.: i den nordre Afdeling holdes Retten. I den søndre Afdeling ere Bænke opsatte rundt om, og ved Indgangsdøren staaer en Bilægger - Kakkellovn; dernæst ere to Fag, den halve Deel til søndre Side indrettede til Forstue, og den anden halve Deel til Kiøkken og to Kammere; til det ene er Indgang fra Stuen, de øvrige to Fag ere indrettede til Arrest - Stue med Vindue paa østre Side. I Forstuen er Nedgang til Arrestkielderne, forsynet med en suffisant Lem, ligeledes derfra Opgang til Loftet med Lem over. Beboerne anskaffer aarlig det fornødne Tørv til Brænde. Den som gjør Opvartning bed Tinget nyder aarlig 2 Rdlr. af førmeldte Renter, altsaa, efterat den paabudne 1/4 pro Cento - Skat er fraregnet, haves i Behold til Bygnings - Reparation 5 Rdlr. 3 sh. aarlig. Hele Bygningen blev assureret den 11 te Dec. 1801 for 290 Rdlr.,.

Skolehuset, som staaer paa Bakken 3 a 400 Skridt i Ost fra Kirken, indeholder: a) en Længde af 5 Fag Bindingsværk og Klinede Vægge tækkede med Tang, staaende i N og Ø., indrettet til Stue, Kammer, Forstue og Kiøkken med god muret Skorsteen og i Værelserne Gulv af Brædder og b) en længde af 9 Fag staaende i O. og V. og tilbygget ommeldte 5 Fag, indrettet til Skolestue, forsynet med 3 Fag Vinduer og Gulv af Bræder, samt 2 Fag til Kiøkken, hvori ligeledes er en god muret Skorsteen, item 4 Fag til Tørv og Lynghuus. Pa søndre Side af Huset er en liden Kaalhave indhegnet med Tørv. Nuværende Degn og Skoleholder Malling leier disse Huse bort, beboer derimod eget Eiendoms - Sted strax vesten for Kirken, hvor han holder Skole,

Andet Capitel.

Om Annexet Vesterøe.

1. §.

Om Sognets Beliggenhed, Grændser og Længde, samt

i Øvrigt almindelige Beskaffenhed.

Vesterøe Sogn indbefatter vestre Side af Øen og grændser paa vestre, søndre og nordre Side til Søen eller Havet, paa N. O. Side til Hals Sogn, og paa O. og S. O. Side til Byrums Sogn. Det er i Længde fra V. til O. omtrent 1/8 Miil, hvor det adskilles fra Byrums Sogn ved en liden Aae eller Vandrende, som løber fra N. til S. Bredden fra S. til N. er omtrent ½ Miil, Rønnerne uberegne, og i Omkreds omtrent 2 á 3 Mile. Under dette Sogn ligger, til Beboernes Fædrikt, det saakaldte Færrøn (se 1ste Parts 2det Capit. 2den §.)

Beskrivelse over Den Lesø 1802 Del 3.

Her ere i Almindelighed de ringeste Gaarde, hvilket vel for endeel kommer af Jordartens slettere Bonitet end i Byrums og Hals Sogne, men Stæderne ere tillige smaae og beboes af langt flere Fattige. Kirke ligger paa vestre Side, ei langt fra Stranden.

Sognet er inddeelt i fire Lægder, hvilke tilhobe indeholde 121 Nummere, staaende i Hartkorn for cirka 58 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 1½ Alb, 68 ere enkelte Stæder, og 8 Nummere ligge øde; følgelig ere 113 Nummere for nærværende Tid beboede af 117 Familier. Af disse beboede Stæder anfører jeg her de private, som ere assurede i Brandkassen, og andre af de betydeligste i Henseende til Jord og Bygninger, saasom:

No	Hartkorn				
	Td.	Sk.	Fdk.	Alb.	Første Lægt
114		7	1	1½	Tilhører Strandfogden Erland Nielsen, er en nogenlunder god Gaard og vel bygget; men ei assuredet.
119		7	3	1	Er ligeledes en god og ve bebygget Gaard, men ei assuredet. Har forhen været beboet af to Familier.
					Andet Lægt
140	1	1	1	1	En vel bebygget, men maadelig Avlsgaard. Udenfor Vaaningshusets søndre Side er opsat et smukt Stængeværk, til Hegn for en liden Urtehave, bekostet af Eieren Skipper Mads Dahlin, Ei assuredet.
141		5	3	2	Tilhører Skipper Paul Skouv. Er en meget vel bebygget og temmelig god Gaard, Ei assuredet.
159		7	3		En vel bebygget og god Gaard.
161	1	1	2	2	Har forhen været beboet af to Familier. Er en vel bebygget men temmelig skarp Avlsgaard.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

					Tredie Lægd.
162		6	1	2	Vel bebygget, men Jorden er maadelig. Disse to Stæder ligger i Skiellet ved Byrums Sogn.
165			2	2½	Efter Hartkornet er dette et lidet godt Stæd, som beboes af Eieren, Tolder Neuche. Stæder er smukt og vel bebygget, saasom 16 Fag til Storstue, Dagligstue, Forstue, Kjøkken, Sengekammer, Ammestue, Spisekammer, nok et Sengekammer, Bryggers og derved 2 smaa Kamre; 17. Fag til Lade, Heste og Koestald, Vognremisse, Tørvehuus og Faarestie. Imellem disse ti længer der Huus er paa nordre og østre Ende opsat et tæt Strængeværk med Porte og Laage; alt er ved Forretning den 3die Oct. 1793 taxeret til Assurance 610 Rdlr. Sønden for Stuehuset er en liden smuk Urtehave, forsynet med nogle Frugttræer, og indhegnet med aabent Stænge- eller Stakitværk.
166		4	2	7/9	Jorden er ei af det bedste Slags, men Gaarden vel bebygget, med Indretning af complete Værelser til en honet Familie, og alle fornødne Udhuse. For nærværende Tid eies og beboes den af min Formands Enke Mad. sal. Lindgaards. Husene ere ved Forretning den 14 de Dec. 1793 taxerede til Forsikkring i Brandkassen for 690 Rdlr. Paa nordre og østre Side af Indhuset er en temmelig stor og smuk Have, indhegnet med Jorddige og Piile. I Haven er endeel Frugttræer og en lang Hække af Elle.
172		7	2	½	En god Gaard, har forhen været beboet af to Familier, husene ere ei assurede. 175
175		3	1	1	Maadelig Avlsjord. Husene ere taxerede til Assurance den 9de Dec. 1801 for 510 Rdlr.
176	1	4	1	1	Er den største Gaard i Sognet, og ved nærværende Eiers, Niels Poul Buskes, Duelighed og Stræbsomhed er den tillige bleven en god Avls - Gaard. Han har ladet Marken indhegne med Grøvter og Dige, og desuden, ved adskillige Grøvter igiennem Marken, utappet Vandet. Husene ere tildeels gamle. Paa nordre Side af Indhuset er en temmelig stor Have ned mange gamle gode Frugttræer af forskellige Sorter, hvilke indrente Eieren en ei ubetydelig aarlig Fordeel. Haven er indhegnet med Tørvdige, beplantet med Piile.
194		5	1	2½	Er en temmelig god Avlsgaard og vel bebygget
196	1			1½	Er ingen god Gaard efter den Hartkorn, men forsynet med gode Bygninger.
204	1		1		Denne Gaard har i de senere Aar været beboet af en meget aldrende Kone, hvorved Husene aldeles forfaldt, og Jorden blev misbrugt; hvilket nu vil falde besværligt at ophielpe.
207	1	1	1	2	Har forhen bestandig været beboet af to Familier, men er nu samlet under eet. Jorden er maadelig, men Husene i god Stand og smukt indrettede. Ved Forretning, den 16de Martii 1797, bleve de taxerede til Assurance for 900 Rdlr.

(Et lægd (i ældre kilder også stavet læg) var tidligere (indtil værnepligtsloven af 1869) en betegnelse for den mindste inddeling af Danmark i forbindelse med udskrivning til militærtjeneste.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Betegnelsen lægd (afledt af sammenlægning) har siden 1600-tallet været anvendt for det antal gårde, der i fællesskab skulle stille én soldat. Efter en kongelig forordning af 22. februar 1701 var Danmark inddelt i lægder af 20 tønder hartkorn, og ansvaret for soldaterudskrivninger pålagt godsejerne.

Ved forordning af 20. juni 1788 blev udskrivningsvæsenet for så vidt angår hæren i forbindelse med ophævelsen af stavnsbåndet ændret, og landet inddelt i 1656 lægder. Udskrivningen overgik fra godsejernes til kongens og statens embedsmænd. Udskrivningen skulle herefter ske på baggrund af folketallet i lægdet. På landet var et lægd normalt sammenfaldende et sogn, og fra 1843 i byerne identisk med en købstad.)

2, §.

Om de offentlige Bygninger.

De offentlige Bygninger i Vesterø Sogn ere ei flere end Kirken og Skolen. Kirken, som staaer paa den vestre Kant af Landet, nogle hundrede Skridt fra Stranden, paa en liden Forhøjning eller Bakke er af Grundmuur og tækket med røde Tagstene. Dens Længde indvendig er $38\frac{1}{2}$ Alen: bred $10\frac{7}{8}$ Alen og høi fra Loftet, som er lagt af Bræder, $6\frac{3}{4}$ Alen. Den staaer i O. og V. Indgangen er paa nordre Side, hvor Vaabenhuset er

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

indrettet ved Udbygning, men har forhen været paa søndre Side, hvilket den tilmurede Dør endnu udviser. Choret er hvelvet ligesom i Byrums Kirke, og adskilt fra Kirken ved en muret Bue. Her er intet særskilt Sacristie, men Skriftestolen er indrettet paa nordre Side af Alteret, og paa søndre Side er Degnens Stoel: desuden 3 Mandfolkstole paa søndre og 3 Fruentimmer Dito paa nordre Side. Hvelvingen i Choret er malet og stafferet, forestillende: de tre vise Koger af Østerland til Hest i fuld Harnisk paa Reisen fra Arabien, som i Betlehem forefindes Maria, tilligemed Barnet Christus i et lidet Skrin, til hvem de offrer. Altertavlen er omtrent ligesom i Byrums Kirke med Aarstal 1708, og Bogstaverne S. B. H. S. K. L. D.; nedenunder læses følgende:

"Til Kirkens Ziirlighed er Tavlen repareret, og derforuden er den ogsaa renoveret, af Kierlighed til Gud og hans Huus er den prydet, med dyrbar ægte Guld, til Kirken igien ydet. Den sal Dannemand, som Bertel Hansen hedte, og nu i Herren er hensovet i Glæde, og Kirsten Lars Datter, hans høi bedrøvet Enke, har den Bekostning gjort, Gud hende Trøsten skienke."

Kalken er af Sølv forgyldt, betegnet om Midten med Bogstaverne H. E. S. W. S. I. Nedenunder Foden staar: Anno 1698 lod Bernt Fallenkamp denne Kalk gjøre og forbedre med 12 Rdlr., vog 37½ Lod; desuden en sølvforgylt Disk, som med Kalken forvares i en Eege - Kiste, staaende i Kirken. Paa Alteret staae to Messing Lysestager. Messehagelen er af rødt Fløiel, kantet med Sølvsnorer, og med samme Slags Snorer paasyet Bogstaverne P. P. S. K. N. D. Alterklædet er ligeledes af rødt Fløiel, hvorpaa staar Bogstaverne N. I. S. T. M. N. D. B. og Aarstal 1756. Daaben er, ligesom i Byrums Kirke, af Beegsteen, hvorpaa ligger et Messing -

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Bækken, foræret af Albrecht Larsen og Anne Jørgens Datter Aar 1703. Over Daaben hænger et Malerie paa Seildug med forgyldt Ramme, som forestiller St. Johannes, som døber Jesus; desuden betegnet med de Bogstaver C. C. S. R. C. D. og Aarstal 1734. I Kirken selv, nedenfor Choret, ere 16 Fruentimmer Stole, paa nordre, og 19 Mandfolk - dito paa søndre Side, deels aabne og deels lukte med en Dør foran. Paa nordre Kirkemuur, lige over for Prædikestolen, hænger en Tavle, hvorpaa læses følgende Inskription med hvide Bogstaver.

"Gud til Ære, Kirken til Prydelse, paarørende Venner til Amindelse, udi mit Alder 60 Aar, haver jeg denne Tavle bekostet at opsætte udi Vesterøe Kirke paa Lesøe. Christiania den 4de September 1740. Jens Klemmesen Smide, med min Hustrue, Maren Jens Datter Riis." Lidet vesten for denne hænger en liden fiirkantet Tavle, hvorpaa Sal. Skipper Lars Jensens Gravskrivt; han døde i Drammen den 21 Octb. 1708. Paa samme nordre Side, strax ved Kirkedøren, hænger en meget ziirlig og forgyldt Tavle, forarbejdet og udhugget af Poul Sand, som endnu lever, stafferet af Christian Ostenfeldt Aar 1765 og bekostet af Niels Larsen Thuren og Kone Maren Niels Datter Børum.

Paa Boven østen for Prædikestolen sees ligeledes en meget ziirlig Tavle, givet af Skipper Bertel Hansen og Hustrue Kirsten Lars Datter, som boede i Vesterøe Sogn, og af dem blev bekostet Aar 1707. Ved nordre Side af denne Tavle sees nok en dito, forestillende Christus paa Korset, og strax derhos atter en, som er fiirkantet og sort malet, med hvide Bogstaver, givet af Knud Madsen Dam Aar 1707. Under Loftet, lige over for Prædikestolen, hænger et tremastet Skib, forfærdiget og givet af Lodsens Lars Bertelsen Dam Aar 1798. Neden for samme hænger en Messing Lysekrone med 16 Arme, hvorpaa staaer: Anno 1720. Peder Pedersen Gay, Karen Lars Datter. Pulpituret ere malet ligesom i Byrums Kirke, og afdeelt i 2de Deelee med 3 bænke paa hver Side. I Taarnet, som er firkantet, og indvendig fra S. til N. 6½ Alen, og i Ø. og V. 5 Alen, hænger en Klokke med Aarstal 1640. Kirkegaarden er indhegnet med Steenmuur. Her ses nogle enkelte udhugne Steene over de Afdødes Grave, med fleere Gravtræer.

Skole - Bygningen, ei langt fra Kirken, bestaaer af 8te Fag til Indhuus med Enderne i S. og V., deraf 2de Fag i søndre Ende til Skolestue, Kiøkken med forsvarlig Skorsten og Bageovn. I alle Værelserne er Guld af Leer. Dernæst 6 Fag i Ø og V., til Kornlade og Loe. Til denne Skole ligger en liden Deel ægret jord af Hartkorn 2 Skiepper.

Vesterøe Kirke

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Tredie Capitel

Om Hals Sogn

1. §.

Om Sognets Beliggenhed, Grændser og Længde, og i

Øvrigt almindelige Beskaffenhed.

Dette sogn, som nu er det allermindste siden Sandflugten, men forhen skal have været det største, grændser paa vestre Side mod Vesterøe Sogn, paa nordre og østre Side mod Havet, og paa søndre Side mod Byrums Sogn. Er i Længde fra N. O. til S. V. omtrent 1 Miil, og i Bredde fra S. til N. omtrent en ½ Miil, eller noget meere. Det er ikkun beboet paa sydøstre Side, eller den Kant, som støder til Byrums Sogn, naar undtages Østrebye, som ligger for sig selv, omtrent ½ Miil fra de andre Stæder, og bestaaer af 12 Nummere ansatte i Hartkorn og 6 Nummere uden Hartkorn. Helle nordre Side og den Strækning, som ligger imellem de Stæder, der støde til Byrums Sogn kaldet Bangsboe og Klitten, er aldeles ubeboet og viiser tydelig, at Sandflugten har raset, fornemmelig paa den nordre Side, hvor Sognets Kirke har staar, og hvor de fleste Gaarde tillige har lagt, samt noget vesten for, ved og omkring de saakaldte Høisande, som ere adskillige svære Høie, der ene og allene bestaae af sammendrevet fiin Sand, nu temmelig stærkt overgroet, ligesom de andre sandfugne Stæder, med Marhalm og Klittetang, saa at Sandflugt i mange Aar Aldeles har ophørt. Marehalmens større Udvidelse, som Aar efter andet kiendelig tiltager, vil saa meget mere betrygge Øens Beboere for Eftertiden. Disse Højsanne ligge ganske nær ud ved Strandbredden, og kan ses temmelig langt bort paa Øen. Ommeldte øde Egn, som er en temmelig vidtløftig Strækning, har i fordum Tid ej allene været beboet, men endog forsynet med gode Skove, hvorafter endnu sees Levninger ved svære Bøder og smaa Rodskud, endog af Gran og Fyrre - Træer. Her græsse om Sommeren en Mængde af Beboernes Creature, tillige slaaes Lyng og graves Tørv, ligesom i de saakaldede Vester - Mark, det er de øde Strækninger under Vesterøe - Sogn; men her faldet Tørven ikke saa god, som i nordre Mark. Jordarten i det saakaldte Bangsboe er temmelig god, hvorfor de der ere mange gode Gaarde; men i Klitten og Østerbye er Jorden mere Skarp og sandig.

Dette Sogn er ikke, som de andre, inddeelt i Lægder; men samtlige Stæder indeholde 62 Nummere, deraf 5 uden Hartkorn, altsaa 57 Nummere, som ere ansatte for 24 tdr. 2 Skpr. 3 Fdkr. Af disse ere to Nummere ubeboede, de øvrige 55 Nummere beboes af 61 Familier, foruden Inderster.

De Stæder som ere assurerede i Brandkassen, og andre af de betydeligste, anføres, ligesom under de andre Sogne saaledes:

231		6	2		Disse to Nummere, Lunden Kaldet, ligger ved Skoven under samme Navn, og vare i nogle Aar samlede under eet, af Skipper Poul Juul. Han afstod den halve Deel, nemlig No. 232, til hans Svigersøn Styrmand Biørn Bach. Gaardens vidtløftige og anseelige Huusbygninger ere
232		6	2		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

					sammenbyggede, hvoraf de, som nu tilhører Juul, bestaaende af 40 Fag, ere ved Forretning den 14de Dec. 1793 taxerede til Assurance for 860 Rdlr., iberegnet et smukt Stakitværk paa søndre Side af Indhuset, m.m. Bygningerne, der tilhøre Styrmand Bach, ere ei assurerede. Skipper Juul har østen for sit Indhuus en lille god Urte- og Frugthave, som han holder i en meget god Stand. En liden Deel Humle voxer her. Gardene ere i Øvrigt gode og vel dyrkede
233		3	3	3/4	Denne Gaard, Hølllet kaldet. ligger strax hos ovenmeldte, paa nordre Side af Skoven, og er det til disse 3 Nummere den største Deel, som tilhører No. 233, holdes i stor Hævd og er smukkeste af Anseelse. Her er tillige en lille god Frugt og Urtehave, hvori er anbragt et lidet Lysthuus af vildtvoxende Træer; nogle Humle - Ranker sees ligeledes her, og adskillige medicinske Planter. Gaarden er god og vel bebygget, men ei assureret. Indmarks - Jorden ligger paa Østre Side af Husene og skoven.
134		3	3	1/5	Er ligeledes en god og vel bebygget Gaard. Har iligemaade en liden Andeel af Skoven.
238		6	2	2 13/15	Er en god og vel bebygget Gaard. På Søndre Side af Indhusene er indrettet en liden Urtehave med Stængeværk, og deri en Brønd med Pompe.
262		6	2	1 1/25	Er ligeledes en vel bebygget og god Gard. Her er en liden god Urtehave med nogle Frugttræer, indhegnet med Tørvedige.
299		6		2 5/12	Ligeledes en god og vel bebygget Gaard.

Aar 1801 var Folke - Antallet i alt af unge og gamle 347 Siæle.

Dette Sogns Beboere, fornemmelig de i det saakaldte Bangsboe og Østerbye, drive det meeste Torske - Fiskerie, og der er, fornemmelig fra sidste stæd, ei langt til Fiskemederne efter Torsk og Spetter. Formodentlig kunde Fiskeriet her, ligesaa i Vesterøe Sogn, meget forbedres ved Anlæg af Torsk - og Flynder - Garn, samt større Kroge til Torskefiskeriet, ja ved Brug af andre Fiskeredskaber, saasom de sal. Prof. Strøms Beskrivelse over Søndmør, 1 ste Part Pag. 436 under no. 4 og pag. 438 Lit. B og E. anfører, hvilket, saaledes som foran meldt, ved Opmuntringer af smaae Premier, sikkert kunde forsøges og iværksættes. Den stærke Strøm under Øen er ellers en betydelig Hindring.

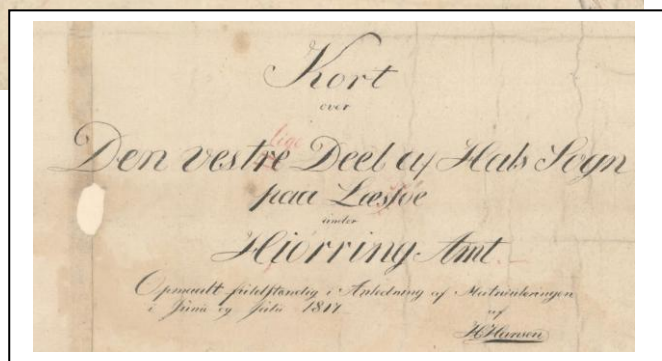
Foruden de forhen under 1 ste Part anførte Joller, som ere ansatte til Drægtighed, ere her i Sognet 19 mindre, som bruges til Fiskerie, og endnu nogle andre smaae, som skibe og losse Vahre, til ig fra de store Baade.

Beboerne i dette Sogn eie i alt 14 Vindmøller

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Lunden (skoven) på Matrikel kort 1817

2. §.

Betræffende de offentlige Bygninger.

At disse ere her i Sognet ei flere end Skolebygningen; thi Kirken er aldeles nedfalden, uden forsaavidt et Stykke af Sidemuren staar endnu tilbage, som ei allene kan sees overalt paa Øen, men endog 1 á 2 Mile til Søes, og tiener Fiskerne til Landemærke: har desuden været Søfarende i Almindelighed til Veiledning; men den endnu værende Levning henfalder mere og mere fra Aar til Aar.

Kirkegaarden sees endnu tydelig, ligesom en del Gravstæder, samt at den har været indhegnet med Muur af Graaestene. Her sees tillige Tomten af nogle Gaarde, deriblandt Præstegaarden. Den Klokke som har hængt i Kirken, er omstøbt, og nu den mindre Klokke i Byrums Kirke. Et lidet Fad af Messing, brugt til

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Daaben, forvares i Byrums Kirke og bruges til Bækken. Et Par Lystestager af Malm er under Kirkeværgernes Forvaring. Hvor den øvrige Deel af Inventarium og Ornamenter er bleven af, har jeg ei faaet Oplysning om.

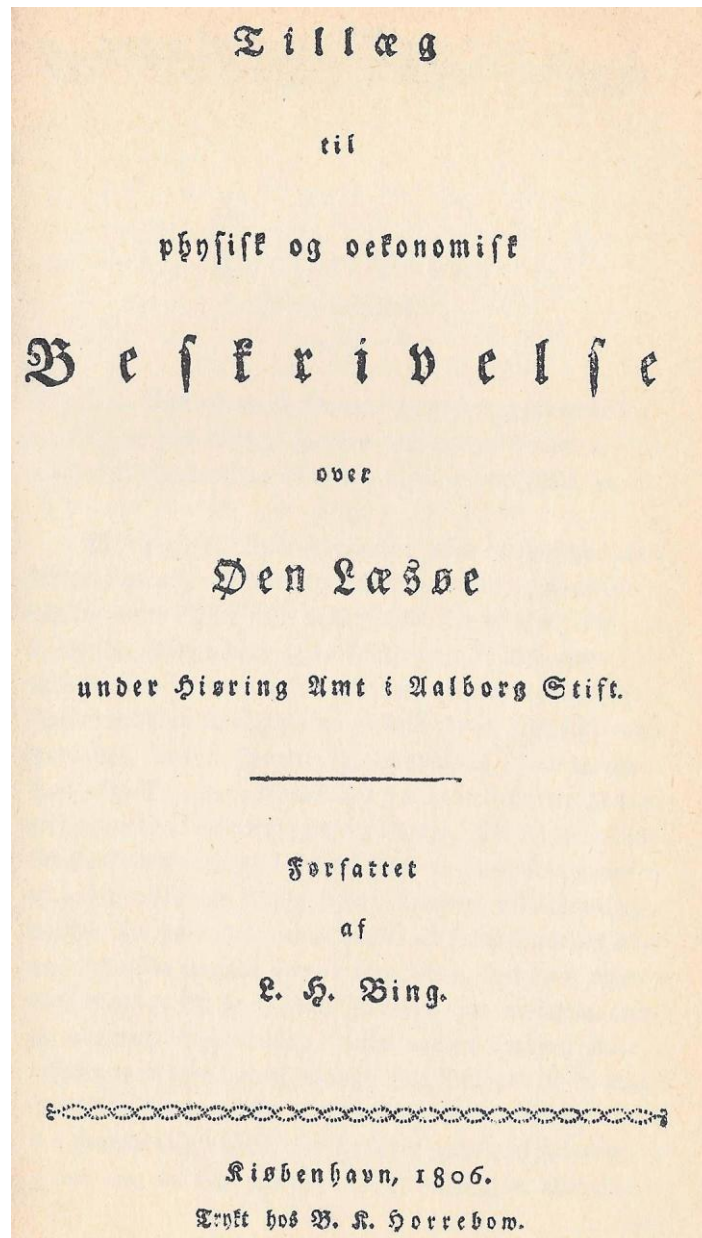
Sognets Beboere søge altsaa til Byrums Kirke, som til den Ende for nogle Aar siden blev forøget med flere Stolerader.

Skolebygningen, som ligger i det saakaldte Bangsboe, bestaaer af 12 Fag, deraf ere 3 Fag i vestre Ende til Skolestue, 2 Fag til Forstue og Kiøkken, 2 Fag til Stue for Skoleholderen, 2 Fag til to Kamre, samt 3 Fag til Lyng og Tørv; alt i god Stand med Loft og Gulv af Bræder og nye murede Skorstene. Til denne Skole er, ligesom i Byrums Sogn, ingen Jord, med der kunde være god Leilighed til at opdyrke af de øde Strækninger. Det var en Tid foreslaaet, af den residerende Kappelan skulde have boet her, hvilket dog ville have været megen Vanskelighed underkastet.

Videre om dette Sogn vides ikke at erindre, ei heller om Øen i Almindelighed.

Bangsboe

Første Part

Første Capitel

2. §.

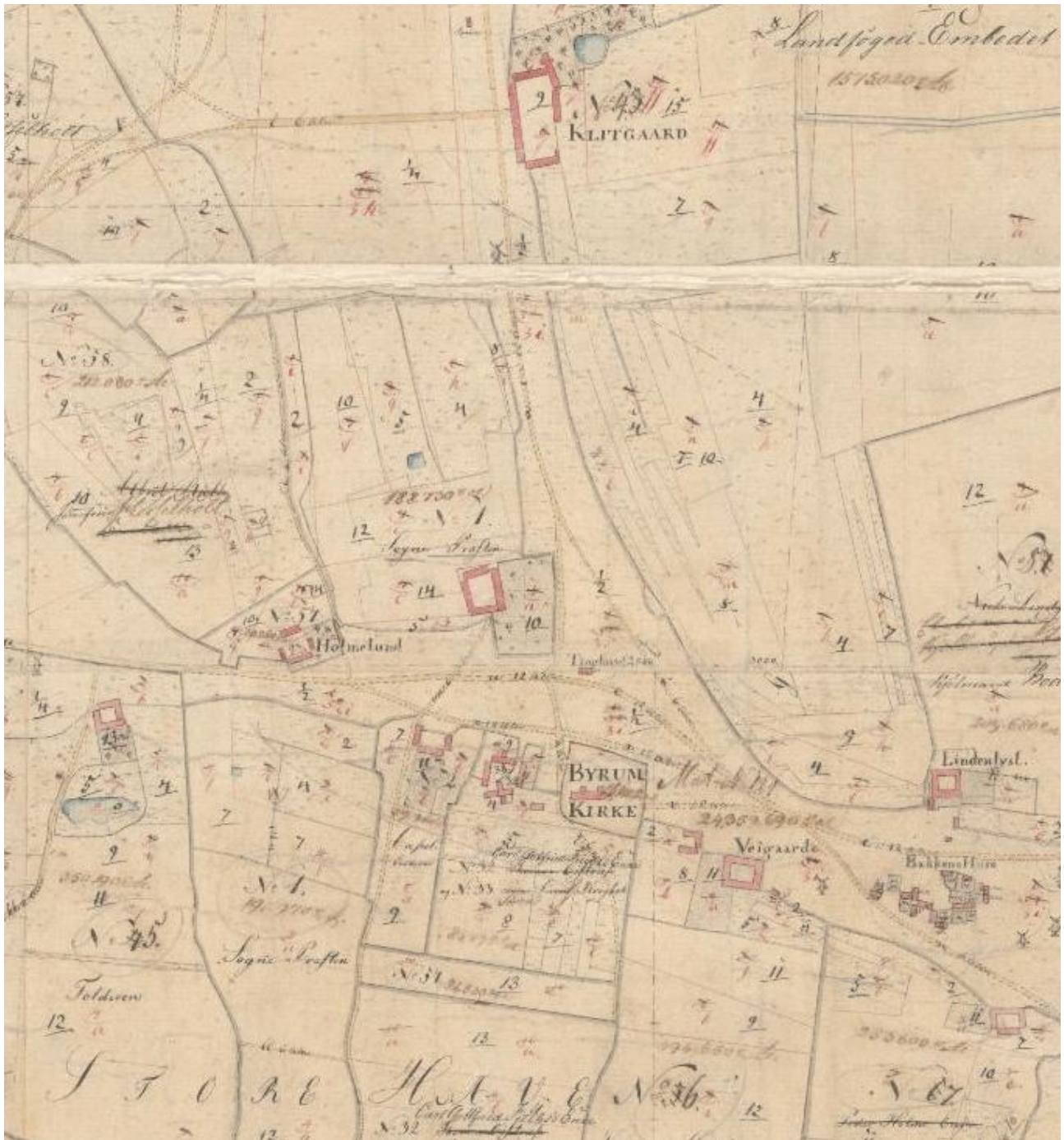
Pag. 7. Betræffende Tolderen, da nyder nærværende Tolder i Gage 500 Rdlr, foruden sædvanlige Sportler, istæden for at Formændene ikkun var tilstået 100 Rdlr. aarlig.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Fra Pag. 9, Dom Capitelet, eller de Residerende i Viborg, nemlig: Biskoppen, Stiftsprovsten og Rectorerne, har fra gamle Tider havt visse Indkomster af Øen, saasom: Landgilde, Kongetiende og en femte Part af Beboernes Fortienester ved Biergning fra strandede Skibe, desuden siden Aar 1746 havt Raadighed at beskikke deres Landfoged eller Forvalter, under Kongelig Confirmation; med da Hans Kongelige Majestæt allernaadigst skal have besluttet at sætte fornævnte Embedsmand paa fast Gage, saa vil disse Indkomster formodentligen falde til Kongen, eller blive anvendte til andet offentligt Brug efter Kongelig Bestemmelse; i hvilken Anledning der var at ønske, at Hans Majestæt allernaadigst vilde forunde Øen et Sygehuus, som høist nødvendigt ei allene for de af Øens Beboere, som maatte angribes af ondartede Sygdomme, hvilket næsten aarlige mere og mindre indtræffer, og af Mangel paa Leilighed til de Syges Adskillelse fra de Friske i Huset, angribes alle; men ogsaa for strandede syge Folk, der ligeledes jevnlig indtræffer, ligesom det og var ønskeligt, at de nødvendige Qvarantaine Huse opførtes om Øen. End videre kunde 50 til 60 Rdlr. aarligen anvendes til en Post - Baad med fornødne 2 de Mænd, at afgaae imellem Øen og nærmeste faste Land Sæbye en Gang om Ugen; thi af Mangel paa saadan Baad - Expresse, maae de Kongelige Breve, eller Brev til Embedsmændene, den Kongelige Tieneste betræffende, ligesom andre private Breve, som skulle afgaae derfra, saavelsom de, der ere bestemte hertil, blive henliggende adskillige Uger.

Ved nærværende Landfogeds Død, kunne dette Embede blive forenet med Birkedommer Embedet, hvorved Kongen vilde spare meget; thi for nærværende Tid er Landfogden overdraget Kongens Tiende hos Beboerne paa Øen, som, efter simpel Beregning af 2 Mk. 8 sh. pr. Skieppe, det ene Stæd med det andet beregnet, af omtrent 250 Tønder Hartkorn, udgjør 500 Rdlr., hvoraf svares til de Residerende 150 Rdlr. aarlig. Disse 500 Rdlr. kunde blive til fast Indtægt ved at svares i Penge af Beboerne, i Forhold til hvad de forhen have svaret, som lettelig kunde indfordres med de øvrige Kongelige Skatter og Landgilde ved Birkedommeren som Kongens Foged, hvoraf han intet burde nyde, men i dets Stæd, frit beboe og bruge Gaarden Klitgaard, som Landfogden og hans Formænd hidindtil have beboet, uden Ansvar af Skatter, Tiende eller Landgilde, hvorimod de Birkedommeren tilstaaende 30 Rdlr. aarlig i stædet for frit Huus, vilde bortfalde, og da han nu tillige blev Skifteforvalter, saaledes som de andre Herreds - og Birkefogder er det forud, vilde hans Indkomster blive nogenlunde passende i Forhold til Arbeidet ved at bestyre og forrette det Heele; i al Fald kunde ham tillægges en vis Deel aarlig af 5te Parten ved Strandinger, om samme fremdeles skulle tilsvares af Biergerne, der ellers i sig selv er en tung og svær Byrde, ei allene for dem, men endog for de strandede Folk og de derved Skadelidende; thi i Almindelighed falder denne paa andre Stæder ubekiendte Afgift til Skade for Sidstnævnte. Imidlertid, saalænge denne 5te Part skulde ydes, kunde en privat Mand antages til at holde Regnskab over og hæve samme og derfor aflægge aarlig Rigtighed, under Birkefogdens Revision og denne modtage Pengebeløbene for at indbetale dem paa Amtstuen med den øvrige Indtægt. Landfogden har, som forhen nævnt, for nærværende Tid 1/4 Part af 5te Parten. Denne fjerde Part kunde saaledes deeles; at den antagne Opsynsmand, for hans Møde ved Stranden under Biergning og for videre Møde ved Deelinger og Auctioner, samt for at modtage femte Parten og samme at lade conservere og forsvarlig behandle, kunde nyde 2/3 Deele og Birkefogden Resten, følgelig de fire Deele i Behold. Opsynsmanden burde staae under Birkefogden, og denne være forbunden til at have nøiagtig Opsyn med hans Behandling. Nødvendig Vognleie med Varerne og holdende Folk til samme Tørring, maatte ham efter billig Regning godtgøres.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

4.§.

Fra Pag. 46. Der er nu her, som overalt ved Søekysten i Jylland, siden Aar 1801 oprettet frivilligt Kystmilitie, hvilket her paa Øen er inddeelt i 2de Compagnier, hvoraf Byrums Sogn indeholder det eene, som Aar 1805 havde 117 Mand, hvorover er en Bestyrer og 4 Anførere. Vesterøe og Hals Sogne indeholder det andet, som ligeledes Aar 1805 bestod af 143 Mand, foruden Bestyreren og 4 Anførere; med Antallet forandredes aarlig, deels ved Mandskabets Fraværelse til Søes og deels ved Dødsfald.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

5. §.

Pag. 62. Strandings - Commisionair Lindgaard, har dette Aar ladet opføre en temmelig stor og høi Bygning til Beboelse, som han tillige har ladet tække med Tagstene; ligesaa har Commisionair Andersen paa hans Gaard Østergaard, see 2 Part 1ste Capitel Pag. 244 og 245, ved at opbygge endeel Fag Udhuse, af Mangel paa Tang, lader 5 Fag tække med Tagstene. De give derved Beviis paa at Tagstene kunne bruges saavel paa Lesøe som paa fast Land, uden at befrygte de mere skulde ligge usikre for Blæst, hvilket forhen hat været Beboernes Tanker.

Andet Capitel

3. §.

I den udgivne Beskrivelse, ere Strandingerne anførte til 1800 Aars Udgang. De senere indtrufne til Udgang af Aaret 1805, ere følgende:

Aar 1801.

Ingen Strandinger

Aar 1802.

1. Capitain Chrispinus Poulsen fra Bergen i Norge, havde det Uheld at forlise Pinkskipet Gammel Norge kaldet, paa Reisen fra St. Croix i Vestindien, bestemt til Kiøbenhavn med en Ladning raae Sukkere, endeel guult Farvetræ og nogle Foustager Rom m. v., Norden under Øen Natten til den 30 September. Skibet gik strax fuldt af Vand, hvorved Sukkeret bortsmeltede paa nogle Foustager nær, som bleve biergede, tilligemed nogle Oxehoveder eller Tønder Rom og Viin, hvoraf noget blev udført, og Resten ved Auction bortsolgt paa Øen, tilligemed den biergede Takkellage og det ved Søens Magt istøkkerslagne Skibsvrag. Mandskabet kom alle lykkelig i Land med deres egen Baad.

2. Natten til den 6te October indstrandede Østen under Øen Galiotskipet den gode Intention kaldet, ført af Capitain Claus Jansen Lust, paa Reise fra Riga, bestemt til Hamborg med en Ladning Havre. Ladningen blev bierget, paa noget aldeles udueligt nær, og ved Auction paa Stranden bortsolgt, undtagen Biergernes Deel, som bekom in Natura. Skibet blev bragt i flodt Vand, hvormed Capitainen gik til Aalborg og derfra videre efter hans Bestemmelse.

3. Natten til den 1ste. Novbr. indstrandede S. O. under Øen, Capitain William Lambert fra London med Fregatskipet Jean, paa Reise fra hans Hiem bestemt til St. Petersborg, indehavende en meget kostbar Ladning Stykgods. Capitainen og hans Mandskab kom lykkelig i Land.

Efter at Contract med Biergerne var sluttet, blev Biergningen strax med Kraft begyndt og fortsat, og Varene biergede tørre i Land, indtil Vandet forbød det, siden blev en stor Deel bierget havareret, men betydeligt blev tilbage, fornemmelig Raffinade Sukker, som hensmeltede i Foustager. De havarerede Deelee bleve ved Auction bortsolgte tilligemed Takkellagen og Vraget. Resten af Ladningen blev taxeret, hvorefter Biergerne bekom deres Anpart i Penge, og de uhaverede Vare bleve igien Aaret efter udførte til Petersborg. De betydeligste Deelee vare: Indigo, Cochenille, Sukker, Peber, Have - og Markfrøe, Instrumenter, Musseliner og Lærreder, Camfer, Klæde, Speserier og adskilligt Galanterie Vare.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

4. Capitain Joachim Knagenhielm Heiberg, hiemmehørende i Bergen, havde det Uheld at forlise Brigskibet Emanuel Østen under Øen Natten til den 3die Novbr. paa Reise fra Memel bestemt til Bergen med en Ladning Hvede, Rug og Byg. Folkene kom ei uden med Livsfare i Land ved egen Hielp. Ladningen blev bierget tilligemed Skibets Takkelage, som med Skibsvraget blev bortsolgt paa Øen, og de som købte Vraget vare saa heldige næste Aar, efter anvendt stor Bekostning og Arbeide, at faae samme ud i flodt Vand, og at bringe det til Aalborg, hvor det blev istandsat, paa nye tiltaklet og igien solgt til Bergen.

5. Natten til den 1 ste Novbr. kom paa Grund Sønden under Øen Snouskibet Goldengræve kaldet, ført af Capitain Georg Prior fra London, paa Reise fra St. Petersborg med en Ladning Tælle, Jern, Planker og Tougværk. Efter endeel af Ladningen var udlosset, blev Skibet flodt, reddet fra Grunden, og Capitainen fortsatte sin Reise. Endeel Foustager Tælle bleve bragte i Land, hvoraf Biergerne, efter nogen Tids Henstand, bekom deres Anpart in Natura og Resten blev ved Auction bortsolgt.

Aar 1803

6. Natten til den 1 ste Martii indstrandede S. V. under Øen Brigskibet Neptunus, ført af Capitain Hans Jacob Gundersen, fra Skeen i Norge, paa Reise fra St. Ubes, bestemt til Aalborg, med en Ladning Salt, nogle Huder og en liden Deel Frugt. Capitainen og hans Folk kom lykkelig i Land. Skibet gik strax fuldt af Vand, hvorved Saltet blev fortæret, saa at intet videre blev bierget, end Huderne, Frugten, bestaaende af nogle Kasser Appelsiner, Citroner og Figener, samt Skibets Takkelage, som blev bortsolgt ved Auction tilligemed Skibsvraget.

7. Natten til den 12te May indstrandede N. V. under Øen, Brigskibet Haabet kaldet, ført af Skipper Ole Torgersen fra Sandefjord i Norge, paa Reise fra Ildjernet ved Christiania, bestemt til Hobroe i Jylland, med en Ladning Bielker og Lægter ec. Ladningen blev bierget, hvoraf Biergerne bleve tildeelte den halve Part; Resten blev ved Auction bortsolgt tilligemed Takkelage og Skibsvraget. Det heele ubetydeligt.

8. Natten til den 8de October indstrandede S. O. under Øen Pinksibet Velsteld kaldet, ført af Capitain James Tayler, paa Reise fra Memel bestemt ti Plymouth med en Ladning Fyrreplanker og Stokke. Folkene kom lykkelig i Land, og efter at Takkellagen for en stor Deel var bierget, drev Skibet herfra over til Sverrig. Capitainen lod om Foraaret derpaa Takkellagen afhente, og efter at Skibet var sat i seilbar Stand, fortsatte han Reisen.

9. Natten til den 15de November kom paa Grund N. O. under Øen, Galiotskibet Grosel kaldet, ført af Capitain Jacob Fritz, hiemmehørende i Stettin, paa Reise fra London bestemt til Kiel med en Ladning Peber og Sukker. Efter at endeel Sække Peber vare udlossede, kom Skibet i flodt Vand, og Capitainen fortsatte sin Reise. Endeel Sække Peber bleve bragte i Land, men siden udførte.

10. Natte til den 27de November indstrandede Vesten under Øen Jagten Prinds Carl kaldet, ført af Capitain Casper Schumacher fra Cappel, paa Reise fra Christiania bestemt til sit Hiem med en Ladning Lægter og Jern ec. Folkene bleve biergede, ligeledes af Ladningen Jernet, som bestod af Kakkelovne, og Jagtens Redskab. Kakkelovnene bleve udførte, men Takkellagen bortsolgt ved Auction, ligesaa Vraget af Jagten, med iværende Last.

11. Natten til den 28de Novbr. indstrandede N. V. under Øen Barkskibet Cornelia Aleonora, ført af Capitain Henrich Vulschen fra Hamborg, paa Reise fra Hull i Engeland bestemt til Lybech med en betydelig Ladning

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Stykgods. Den allerstørste Deel af Ladningen blev bierget, men havareret, da Skibet strax indtog Vand. Klæde - og Bomuldsware ec., blev Tid efter anden, ligesom Biergning kunde skee, indleverede til Tørring og Conservation imellem Beboerne, hvorefter de bleve taxerede og efter Taxation bekom Biergerne for endeel deres Anpart i Penge, men for Resten deres deel in Natura, og efter at dette var afgjort, bleve Godseiernes Andeele udførte til Hamborg og Lybech, og Biergernes Deelee her ved Auction bortsolgt og deels udførte. Takkellagen og Skibsvraget blev solgt ved Auction.

Capitainen, som med sit Mandskab og en Passager kom lykkelig i Land, var meget ivrig og paapassende under Biergningen, for at bierge alt hvad bierges kunde, og var selv daglig den hele Tid enten ombord paa Vraget, eller paa Stranden.

12. Natten til den 30te November indstrandede S. O. under Øen Brigskibet the Duche of athol, ført af Capitain Alexander Greig fra Boronstonæss i Engelland, paa Reise fra Riga bestemt til London med en Ladning Planker.

Capitainen med hans Mandskab kom vel i Land, dog ei uden Fare. Skibet gik i Stykker og Ladningen drev i Land. Den Deel af Takkellagen som blev bierget, blev med Ladningen og Vragstumperne ved Auction bortsolgt.

13. Samme Nat indstrandede Brigskibet Argo, ført af Capitain Jeremias Williams af London, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til London med en Ladning Potaske, Hamp, Tælle, Ravndug og flamske Linned. Folkene kom, dog ei uden med stor Fare, i Land, næsten alle halv forfrosne. Af Ladningen blev den største Deel bierget, undtagen Potasken, som bortsmeltede af Søvand. Hampen blev deelt imellem Biergerne saavidt dem var tilstaaet, og Resten, som havareret, solgt ved Auction. Ravndugen og det flamske Linned blev udført med Skibet, som paafølgende Foraar blev bragt i flodt Vand, og efter at Capitainen havde været i Aalborg for at eftersee og reparere Skibet og dets Takkellage, fortsatte han Reisen. Takkellagen kom i Land, men blev igien udført efter Taxation.

14. Samme Nat indstrandede Syd under Øen, Barkskibet Alexander, ført af Capitain John Vatson, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til sit Hiem London med en Ladning Tælle og Jern ec. Folkene bleve med største Livs Fare rædede, og de befandtes næsten halv døde af Frost. Nogle Dage efter Indstrandingen drev Skibet langt ud, og blev liggende kantret paa de yderste Udgrunde, indtil det gik aldeles i Stykker, saa at intet blev bierget, uden den største Deel af Skibets Takkellage og nogle Fade Tælle, som alt ved Auction blev bortsolgt.

15. Ligeledes samme Nat S. O. under Øen Brigskibet Supply, ført af Capitain Thomas Laing, paa Reise fra Danzig bestemt til sit Hiem Whitbye i Engelland med en Ladning Fyrrestokke og Planker samt Pryssing m.v.

Folkene bleve ligeledes rædede. Skibet blev staaende tæt under Landet til Foraaret, da Laten blev udlosset, hvorved Skibet blev flodt og bragt ud fra Grundene.

Capitainen seilede med Skibet til Aalborg, hvor det blev repareret, kom tilbage efter Ladningen og derefter fortsatte Reisen.

16. Iligemaade indstrandede samme Nat S. O. under Øen Brigskibet Rebecha kaldet, ført af Capitain John Juul, paa Reise fra Riga bestemt til sit Hiem Leith i Skotland, med en Ladning Hamp, Hør og Hørfrøe. Folkene

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

kom til Landiisen med deres egen Baad, hvor Beboerne modtog dem og saa godt som slæbte nogle iblandt dem til Huus; men een Mand fandtes død ved Siden af Baaden. Ladningen, nemlig Hør og Hamp blev bierget, men ganske vaadt, og blev Tid efter anden, ligesom Biergning skede, deelt med Biergerne, og Eiernes Part solgt ved Auction. Saaledes blev Takkellagen tillige bierget og solgt, ligesom Skibsvraget. Kjøberne af sidstnævnte, anvendte stor Umage og Bekostning at faae det ud af Grunden næste Sommer, men forgiaeves; det blev derimod staaende til det ved Iis og Søgang blev aldeles ruineret.

17. Ligeledes indstrandede samme Nat paa Vesterbye Ref, Brigskibet Satisfaction, ført af Capitain Antoni Person, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til sit Hiem London, med en Ladning Tælle, Jern og lidet Hør. Efter at Folkene havde udholdt paa Skibet til om Morgen den 1 ste December; thi Storm og Snefog gjorde det forinden aldeles umueligt for Beboerne at komme til Redning, ei heller formaaede Skibsfolkene at bringe Skibets Fartøier fra Dækket, formedelst svær Bræksøe, lykkedes det dem endelig at naae ud til Skibet, hvor de befandt 3 af Matroserne levende, som de bragte i Land, men alle angrebne af Koldbrand i Hænder og Fødder. 5 Mand befandtes Merset ihjelfrosne, og de 3 levende forklarede: at Capitainen og hans Broder Styrmanden, flygtede fra Skibet med Skibets saa kaldte Hæk - Jolle, uden at vide hvor de kunde naae Land, da det ikke var dem mueligt at naae Øen, de lode sig drive med Vinden, og kom endelig med yderste Møie og efter stor Besvær over til det faste Land, ved et Sted kaldet Sørøe, omtrent 4 Mile derfra Øen; men forinden Baaden tørnede Landet, var Capitainen død af Frost, derimod blev Styrmanden hans Broder i hans usle Forfatning bragt til Fladstrand ved Krigscomissair Ubersapes Vogn., og blev modtaget i hans Huus, hvor der med meget Omsorg skal være sørget for hans Cuur og Pleie; men ikke destomindre maatte begge Benene afsættes ham, dog befandt han sig af den Styrke paafølgende Foraar, at han begav sig til Helsingør, hvorfra han ed et engelsk Skib kom hjem til sine Forældre. Den største Deel af Ladningen blev bierget, bestaaende af Tælle, som igien blev udført, men Takkellagen blev bortsolgt ved Auction. Skibet gik i stykker og Bunden med Jernet blev solgt. Krigscommissair Ubersax var første Commissionair, men siden blev Commissionen overdraget Stranddingscommissionair Hedemarch, og blev udført deels ved ham selv og deels ved Strandingscommisionair Smith.

18. Samme Nat indstrandede Østen under Øen Brigskibet Standard, ført af Capitain Henry Storr, hiemmehørende i Whitbye i Engelland, kommende fra St. Petersborg og bestemt til sit Hiem med en Ladning Fyrreplanker. Ved Eftersøgning befandtes ingen Folk ombord, hvilke altsaa formodedes at være flygtede fra Skibet, som i Almindelighed de engelske Søfolk gjør, saasnart Skibet kommer paa Grund. Skibets Takkellage blev bierget, og nogle faa Tylter Planker, Resten blev med Skibet solgt ved Auction. Takkellagen blev særskilt bortsolgt, efter at den forud lovlig var taxeret, hvilken Taxation vedkommende Fraværende ansaae for høj; ved Auction blev den meget højere opdrejet. De som bleve Kjøberne af Skibet, anvendte meget Arbeide of store Bekostninger for at faae dette store og smukke Skib af Grunden, men alt var forgiaeves, hvorfor der blev staaende indtil det gik i stykker og med Ladningen drev i Land, hvorved Kjøberne kom til endeel ag deres Penge.

19. Samme Nat ligeledes Østen under Øen strandede Brigskibet Joseph et Hanna, ført af Capitain George Pots, hiemmehørende i Whitbye, paa Reise fra Memel bestemt til London med Trælast. Capitainen og Mandskabet befandtes ei ombord, og da Baaden tillige blev savnet, formodede man iligemaade at de vare flygtede, hvilken Formodning ogsaa bekræftedes; thi man erfarede at de ligesom Capitain Stoer vare komne over til Jyllands Kyst, derfra til Helsingør og siden med Skibsløjlighed til Engelland. Den største Deel af

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Skibets Takkellage blev bierget og paa Øen ved Auction bortsolgt; men intet af Ladningen, som drev bort ved det at Skibet gik i Stykker.

20. Samme Nat indstrandede ligeledes Østen under Øen Briggen Clementine, ført af Capitain John Hurz, paa Reise fra Memel bestemt til Chepston i Engelland med en Ladning Stokke. Folkene vare iligemaade flygtede fra Skibet og kom siden tilstæde. Takkellagen blev bierget, og ligesaa paafølgende Aar Ladningen. Begge Deelee blev ved Auction bortsolgte.

21. Ved nordre Strand befandtes at være forlist et svært Skib, ladet med Stokke, hvoraf en stor Deel og det øverste af Skibet var drevet i Land, tilligemed endeel Mands og Fruentimmer Klæder, deels løse og deels i Kufferter og Kister, som strax blev besørget opkiørt og udleveret til Tørring og Conservation, ved hvilken Leilighed befandtes endeel Documenter, hvoraf man erfarede, at det havde været et Pinkslib kaldet Atty, ført af Capitain William Harrison fra Whitby i Engelland; thi paa Agterspeilet af Skibsbaaden, som laae inddrevet i Stranden, stod indvendig Wm. Harrison, og uden paa Atty af Whitby, ligeledes en Jolle med samme Navne, som stemmede overens med de forefundne Pairer og Skibs Documenter. Nogle Dage efter fandtes Capitainen inddrevet til Stranden, og de paa Øen værende engelske Capitainer kiendte han da at være Harrison, og saaledes fandtes tillige Tid efter anden 5 af Skibsfolkene. Mandsklæderne bleve ligeledes befunden efter paasatte Mærker, at have tilhørt deels Capitainen og deels Styrmanden Peer Rok. En Kuffert og en Kiste befandtes med Mands og Fruentimmer Klæder, samt Linned af Lagener og Dækketøi ec., som efter de vedfulgte Papiirer og senere Oplysninger, tilhørte Capitain John Jervins og Kone Ane Jervins, og vare sendte fra Helsingør med dette Skib. Eierne skal selv have reist over Land. Den største Deel af Skibets betydelige Takkellage blev bierget, og her tilligemed den biergede Ladning solgt ved Auction.

22. Samme Nat indstrandede S. O. under Øen Barkslibet Dorothea Kaldet, ført af Capitain Thomas Smith, paa Reise fra Danzig bestemt til Hull i Engelland med en Ladning Planter og Pryssing ec. Capitainen og samtlig Mandskab vare flygtede fra Skibet og kom i Land i Nærheden af Fladstrand; de sidste kom derfra til Gorthenborg for ved Skibslilighed at komme til Engelland; men Capitainen forblev nogen Tid hos Strandingscommisionair Hedemarch og gjorde paa en kort Tid en Reise over til Øen. Skibet gik i Stykker, hvorved Ladningen drev deels i Land og deels til Søes. Den ilanddrevne Deel blev tilligemed den biergede Takkellage solgt ved Auction.

23. Samme Nat indstrandede S. O. under Øen Snouslibet Jeoson, ført af Capitain Georg Addison, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til sit Hiem London med en Ladning Tælle, Huder ec. Folkene kom i Land i samme Forfatning som de fleste andre der samme Nat led Skibbrud her under Øen. Ladningen blev bierget, hvoraf en stor Deel blev udført. Resten tilligemed Takkellagen og Skibsvraget blev ved Auction bortsolgt.

24. Den 1 ste December indstrandede Brigskibet Albeou S. O. under Øen, ført af Capitain Nicolay Dobson, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til sit Hiem Varmouth i Engelland med en Ladning Jern og Hør. Med Livsfare kom Folkene, næsten døde af Frost, i Land, de kunde ei selv gaae op fra Stranden, men maatte kiøres. Hørren blev bierget, men alt vaadt, og noget Jern, ligesom Skibets Takkellage, hvilket alt blev solgt ved Auction tilligemed Vraget.

25. Den 8de December blev Capitain Henry Charter nødsaget at sætte hans førende Brigskib Retriv kaldet, paa Landsgrundene N. V. under Øen, paa Reise fra St. Petersborg bestemt til sit Hiem London med en Ladning Tælle og Planker. Skibet blev staaende Vinteren over, men Capitainen sluttete strax Contract med

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Beboerne om at bierge, som formedelst Vinterdage og indfaldende ondt Veir ei var mueligt forinden Foraaret, da Capitainen frafaldt sin indgaaede Contract, som han da ansaae for høi, og da Beboerne ei vilde tilstaae Forandring, men paastod Contracten med Magt, reiste han til Aalborg, hvorfra han, maaskee med større Bekostning, fragtede Skib og hyrede endeel Mandskab, paa hvilket Skib noget af Ladningen blev bragt, hvorved Capitainens Skib blev flodt og kom af Grund, og efter at han igien havde modtaget det udløssede, seilede til Aalborg for at reparere Skibet, og derfra fortsatte Reisen.

Saaledes indtraf dette Efteraar betydelige og i alt 18 Sjøeskader her under Øen, som vare bekiendte, og maaskee flere som ei bleve opdagede, f. Ex. paa Trindelen der ligger omtrent 2de Miile fra Øen, og paa Kaabergrunden en Miil derfra; især var Natten til den 30te Novbr. til betydelig Tab for Engelland, ved at miste af 14 Skibe, som da stødte paa Grund, i alt 11, og hvis Ladninger for største Deel bleve spolerede; et Tilfælde som ei forud i Mands Minde har indtruffet; thi vel have forhen mange Skibe paa een Tid anstødt, men de fleste ere strax igien bragte af Grund.

Aar 1804

25. Natten til den 2den November kom paa Grund Vesten under Øen Snouskibet Harmony, ført af Capitain Notaniel Paunell, paa Reise fra Hull i Engelland, bestemt til Memel baglastet. Beboerne, efter at Contract var sluttet, bragt Skibet i flovt Vand, hvorefter Capitainen fortsatte Reisen.

27. De 20de December var Capitain John Campel nødsaget at sætte hans førende Fregatskib Johanne kaldet, paa Reise fra Kiøbenhavn, bestemt til St. Croix i Vestindien med en Ladning Cargaison og Fragtgods ec., paa Grund under Øens nordre Side, deels fordi Skibet var bleven læk ved at støde paa Trindelen den 16de næst forud, og deels formedelst indfaldende haardt Veir og Frost, hvorved Dækket og Tougværket blev belagt med is, og Folkene desuden aldeles udmattede og forfrosne.

Ladningen blev for største Deel bierget og det meeste igien ført tilbage til Kiøbenhavn, men Skibsvraget og Takkellagen samt endeel Provision blev solgt paa Øen.

Med dette Skib var som Passagerer, Medlemmerne af den nye anordnede Overret i Vestindien, nemlig Justitiarius og 2de Assessorer, som, efter nogle Dages Ophold her paa Øen, reiste over til Sæbye og derfra videre over Land til Kiøbenhavn.

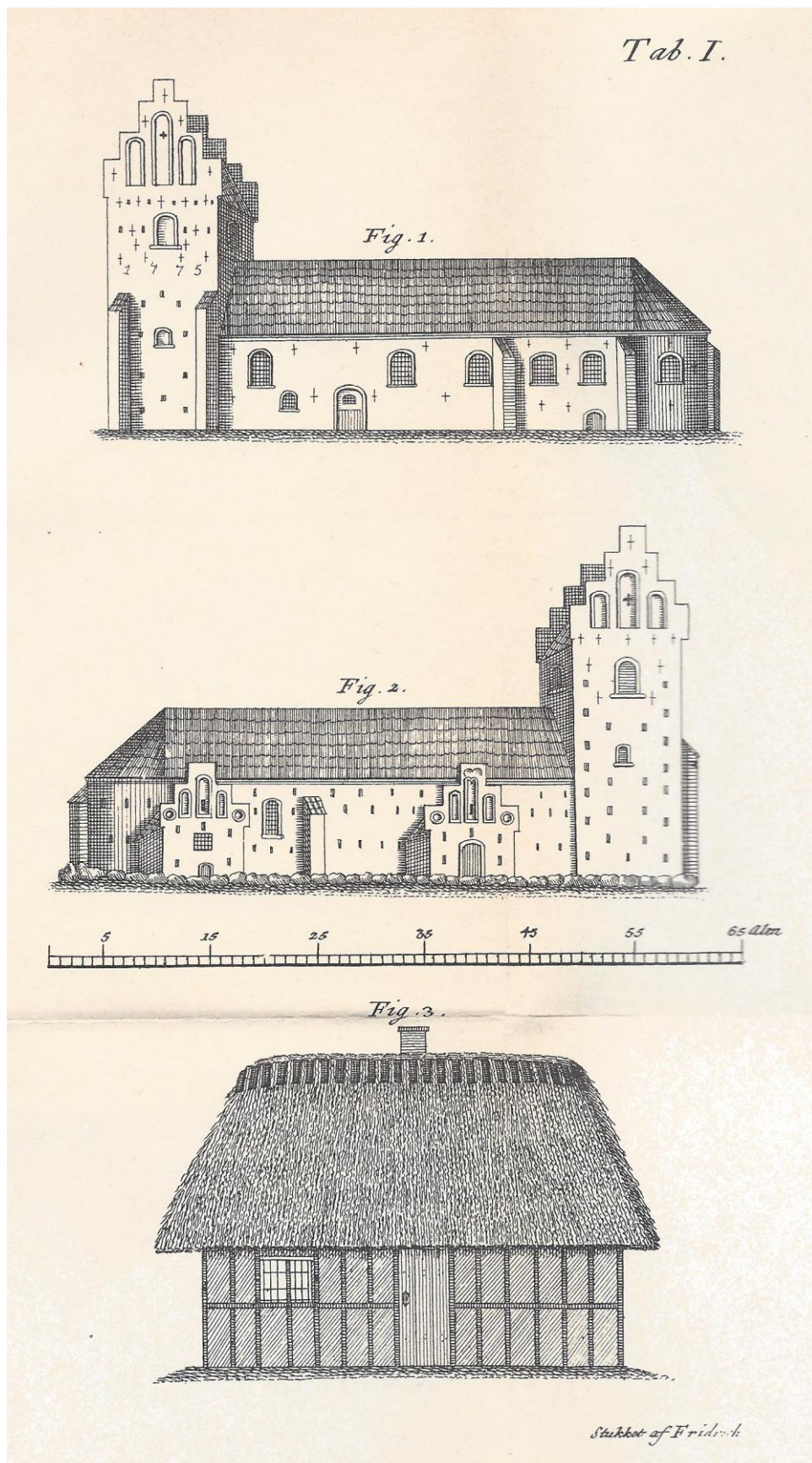
Aar 1805.

28. Natten til den 15de Decbr. indstrandede Norden under Øen Brigskibet Freden kaldet, ført af Capitain Andreas Stavre, paa Reise fra Torrevichia i Spanien, bestemt til sit Heim Stokholm med en Ladning Salt. Folkene kom lykkelig i Land og alle vare friske; med Ladningen bortsmeltede, saa at intet videre end Takkellagen blev bierget, som med Vraget blev bortsolgt ved Auction

Flere Strandinger indtraf ikke samme Aar.

Adskillige smaae Trykfeil ere indtrufne i Beskrivelsen af Aar 1802, men alle saadanne at de kan læses for hvad de ere, og derfor er det anseet unødvendigt her at anføre samme.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 3.

Tegninger som forefindes i Bogen men uden tekst henvisninge